

Latvijas Dizaina padome
2023.gada 10. maijā plkst.15.00, MS Team tiešsaistē.

Protokols Nr. 4./2023

Piedalījās: Evelīna Ozola, Karine Kalniņa, Barbara Freiberga, Ilze Kupča, Ingūna Elere, Matīss Zvaigzne, Barbara Ābele, Lilita Sparāne, Ilze Buligina, Žanete Eglīte, Kārlis Kalniņš, Ieva Erele, Līga Lētiņa, Dzintra Purviņa.

Vadīja: Evelīna Ozola un Dzintra Purviņa.

Darba kārtība

1. Jaunumi un paveiktais Dizaina stratēģijas īstenošanā (2022- 2023).

2. Eiropas Savienības jaunais regulējums dizainparaugu tiesiskajā aizsardzībā.

Piedalās: **Liene Vindele** - TM Intelektuālā īpašuma tiesību eksperte, juriste; **Asja Dišlere** – Patentu valdes Preču zīmju un dizainparaugu departamenta vadošā eksperte, **Ilona Pētersone** - Kultūras ministrijas Autortiesību nodaļas vadītāja.

3. Jaunumi un citi jautājumi.

Sanāksmes sākumā Evelīna Ozola atkārtoti aicina izvirzīt jaunus kandidātus Dizaina padomes priekšsēdētāja amatam.

1.Paveiktais Dizaina stratēģijas īstenošanā (2022. un 2023.g.pirmais pusgads).

Dz. Purviņa ieskicē līdz šim KM paveikto Jaunā Eiropas Bauhaus vērtību un kritēriju iekļaušanu ES fondu programmu (zemāk tekstā) pieteikumu vērtēšanas kritērijos saistošajos MK noteikumos. Ir paveikts darbs kopā ar VARAM un LAAA, kā arī Ainavu politiku ieviešanas plānā (VARAM) ir iekļauti šie kritēriji.

Konkrēti VARAM pārraudzībā esošās ES fondu programmās, Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmas 2021.–2027.gadam 5.1 prioritātes “Reģionu līdzsvarota attīstība” 5.1.1. specifiskā atbalsta mērķa “Vietējās teritorijas integrētās sociālās, ekonomiskās un vides attīstības un kultūras mantojuma, tūrisma un drošības veicināšana pilsētu funkcionālajās teritorijās” 5.1.1.3. pasākuma “Publiskās ārtelpas attīstība” īstenošanas noteikumi.

Kultūras ministrija šobrīd strādā pie jauniem MK noteikumiem 5.1.1.5.pasākuma “Unikāla Eiropas mēroga kultūras mantojuma atjaunošana, lai veicinātu to pieejamību, attīstot kultūras pakalpojumus” un 5.1.1.7.pasākuma “Reģionālās kultūras infrastruktūras attīstība kultūras pakalpojumu pieejamības uzlabošanā” nosacījumiem , kur arī paredzēts iekļaut JEB vērtības un kritērijus.

I.Elere rosina diskutēt par dizaina konkursu prakses (dizaina iepirkumu) sakārtošanu, iepriekšējā padomē ierosinātais. Atgādina par H2E paveikto un ieguldījumu SEGD – vides grafikas dizaina jomā, par organizētajiem dizaina pasākumiem. Pagājušajā gadā ir īstenoti 4 pasākumi, kur 2 ir H2E atbalstīti un 2 īstenoti ar VKKF finansējumu un Zviedrijas vēstniecības un Zviedrijas institūta atbalstu, kā arī ar Rīgas domes un Okupācijas muzeja atbalstu. Šogad ir īstenots pasākums *Dizains un izglītība*, un ir noorganizētas 2 lekcijas Okupācijas muzejā. Iniciē tēmu *Dizains un veselība*, aicina KM un Veselības ministrijas uz ciešāku sadarbību. Kopā ar LMA studentiem turpina projektu *Dizains demokrātijai*, kas šajā rudenī notiks jau piekto gadu. Turpinās sadarbību ar Rīgas domi un LMA studentiem par navigācijas dizainu Rīgas pilsētvidē.

I.Kupča – stāsta par paveikto dizaina kartēšanā un profesijas standartu sakārtošanā. Uzdevums ir sakārtot dizaina un amatniecības profesiju standartus līdzvērtīgā struktūrā. Uzver, ka līdzās dizaina programmām vidējā profesionālajā izglītībā tiek izceltas arī amatniecības prasmes. Vienlaikus notiek arī modulāro dizaina programmu sakārtošana, un ir izveidotas katrai modulārajai programmai sava atbalsta darba grupa, kuri eksperti regulāri tiekās.

B.Freiberga papildina par paveikto Kultūrizglītības padomē amatniecības programmu sakārtošanā. Tiek strādāts pie jaunu profesijas standartu/ profesionālās kvalifikācijas prasībām. Ir pieaicināti lietišķās mākslas eksperti, un ir sagatavoti profesijas standarti – *Lietišķās mākslas speciālists tekstilizstrādājumu izgatavošanā* un *Lietišķās mākslas speciālists keramikā*. Pašlaik darba grupa strādā pie profesijas standarta – *Lietišķās mākslas speciālists koka mākslinieciskajā apstrādē*, nākamais profesiju standarts ir paredzēts *Lietišķās mākslas speciālists metāla mākslinieciskajā apstrādē*.

Latvijas Dizaineru savienība nopietni strādāja arī pie Inovāciju un līderības konferences *Solis Nākotnē* tēmām, kas notika šā gada 9.martā, kur konferencē klātienē un attālināti piedalījās vairāk nekā 500 cilvēki. Marta beigās tika atklāta LDS izstāde *Klusuma daba* koncertzālē Lielais Dzintars Liepājā.

Ž. Eglīte iepazīstina ar Latvijas Kultūras akadēmijas veiktajiem pētījumiem radošo industriju un dizaina jomā. Ierosina apkopot informāciju par visiem pētījumiem vienā *Google drive* mapē.

L.Sparāne atgādina, ka būtu jāturpina sadarbība ar IUB par publiskajiem iepirkumiem.

I.Elere ierosina izstrādāt pieteikumu Valsts kancelejas inovāciju sprintu konkursam par publiskajiem iepirkumiem.

M.Zvaigzne pastāsta par LMA dalību Milānas mēbeļu mesē *Salone del Mobile* jauno dizaineru un dizaina skolu izstādē *Salone Sallite*. Mērķis bija iesaistīt starpdisciplināri dažādu specialitāšu studentus.

Izsmeljošāk par LMA ekspozīcijas projektu "**Kas ir tavā galvā?**" ("What's in/on your head?"). Būs arī Milānas ekspozīcija Latvijā.

<https://www.lma.lv/aktuali/salonesatellite-2023>

B. Ābele: LMA dizaina nodaļa uzsākusi ES projektu ar Polijas un Dānijas partneriem *Kids like us*, kas ir veltīts bērniem, kuri ir cietuši no varmācības u.c. un kuriem ir traumatiska pieredze. Ilze Kundziņa jau ir noorganizējusi pirmo darba grupu ar Bērnu

māju Bērnu klīniskajā universitātes slimnīcā, jūnijā tiks pilnveidots pakalpojums, kas tiks piedāvāts bērniem, lai atveseļotos no traumām un arī viņu vecākiem. Pagājušajā semestrī ir veikts apjomīgs projekts kopā ar Bērnu psihiatrijas klīniku. Rezultātā 2 no šiem projektiem ir iesniegti Starptautiskajā informācijas dizaina konkursā, abi ir nokļuvuši finālā un viens no tiem saņems sudraba godalgu. (23.maijā Zoom ceremonija 19:00 vakarā). Lietotne *Emori* ir saņēmusi atzinību arī Adward balvā. Ar studentiem esam interpretējuši vainagus, un izstāde *Vainagošanās* būs skatāma Latvijas Vēsture muzejā

<http://lnvm.lv/?p=21824>

Saistībā ar Tartu kā Eiropas kultūras galvaspilsēta pasākumiem, LMA studenti sadarbībā ar Igaunijas kolēģiem veido kopīgu grafikas dizaina izstādi par Atmosferas laika pirmajiem izdevumiem. 2024.gada sākumā ekspozīcija būs skatāma arī Latvijas Nacionālajā bibliotēkā.

B.Ābele pastāsta par dizaina studentu iesaisti ar laikmetīgiem vainagiem izstādē *Vainagošanās* Nacionālajā vēstures muzejā.

Ž.Eglīte – atzīmē mobilās lietotnes *Emori* uzvaru *Adwards* Latvijas konkursā, kur bija iespēja piedalīties tālāk un gūt zelta godalgu starptautiskajā konkursā *Best Young Creative* kategorijā *Grafiskais dizains/produktu dizains*, Eiropas radošo izcilību konkursā *ADCE Awards*

<https://www.fold.lv/2022/12/latvijas-radosie-profesionali-gust-panakumus-adce-awards/>.

E.Ozola ierosina visus Latvijas dizaina starptautiskus panākumus, balvas atzīmēt pašiem vienotā Google doc dokumentā.

E.Ozola stāsta, ka saistībā ar publiskajiem iepirkumiem ir neliela virzība darbā Rīgas domē. Uzsver, ka SPV kodos nav skaidri noteikts, kā klasificēt dizainu, jo dizains slēpjas zem vairākiem kodiem, kā piemēram, projektēšanas, mākslinieciskie, pakalpojumi, tipogrāfijas darbi u.c, kur dizains kā termins neparādās. Tāpēc būtu noderīgi vadlīnijās vai rokasgrāmatā nodefinēt (līdzīgi kā arhitekti to ir izdarījuši), kādi dizaina pakalpojumi atbilst kuriem dizaina kodiem.

Uzsver, ka daudz strādā, lai skaidrotu dizaina specifiku pasūtītājiem pašvaldībā, lai būtu skaidrāk kritēriji, kā veidot dizaina pasūtījumus.

Latvijas Dizaina balvā ir notikuši 2 izglītojoši informējoši pasākumi, noslēguma ceremonija notiks 2.jūnijā. Ir sarīkota Germana Ermiča personālizstāde *DMDM Plūstoši*.

Šobrīd Rīgas pilsētas arhitekta dienestā top jaunas pilsētvides vadlīnijas – ilustrēta, praktiski noderīga rokasgrāmatu ielu dizaina veidošanai, drīz būs publiski pieejama.

2. Eiropas Savienības jaunais regulējums dizainparaugu tiesiskajā aizsardzībā/ Liene Vindele - TM Intelektuālā īpašuma tiesību eksperte, juriste; **Asja Dišlere** – Patentu valdes Preču zīmju un dizainparaugu departamenta vadošā eksperte, **Ilona Pētersone** - Kultūras ministrijas Autortiesību nodaļas vadītāja.

Būtiskākais no L. Vindeles prezentācijas saistībā ar ES jauno regulējumu dizainparaugu tiesiskajā aizsardzībā:

Autortiesību likums turpmāk paredzēs, ka **darba devējs ar darba radīšanas brīdi iegūst darba izmantošanas tiesības mērķim, kādam tas radīts, kā arī šim mērķim atbilstošā**

apjomā. Vienlaikus minētā norma neskar darba devēja un (dizaina autora) autora tiesības arī turpmāk vienoties par autora mantisko tiesību atsavināšanu darba devējam.

Ja autors, būdams darba attiecībās ar darba devēju, ir radījis darbu, pildot darba pienākumus, personiskās un mantiskās tiesības uz šo darbu pieder autoram, izņemot šā panta otrajā daļā noteikto gadījumu. Darba devējs ar darba radīšanas brīdi iegūst tiesības izmantot minēto darbu mērķim, kādam tas radīts, un šim mērķim atbilstošā apjomā, ja vien darba līgumā nav paredzēts citādi. Autors var vienoties ar darba devēju par autora mantisko tiesību pāreju darba devējam (Autortiesību likuma 12.pants).

Līdz ar to, ņemot vērā Direktīvas priekšlikumā un Autortiesību likuma jaunākos grozījumus, kā arī faktu, ka reģistrēts dizainparaugs var būt vienlaikus aizsargāts ar autortiesībām, būs nepieciešams salāgot arī Dizainparaugu likuma normas, kas regulē tiesības uz dizainparaugu, ja tas radīts darba attiecību ietvaros.

Saskaņā ar Direktīvas priekšlikumu ir ierosināts, ka, neskarot pušu tiesības iesniegt pārsūdzību tiesās, **dalībvalstis savos birojos nodrošina efektīvu un ātru administratīvu procedūru reģistrēta dizainparauga tiesību atzīšanai par spēkā neesošām.**

ES līmenī un daļā dalībvalstu reģistrēta dizainparauga atzīšanas par spēkā neesošu procedūru var uzsākt EUIPO un valsts intelektuālā īpašuma birojā, savukārt citās dalībvalstīs reģistrēta valsts dizainparauga atzīšanas par spēkā neesošu procedūru var uzsākt tikai tiesu iestādē.

Tā rezultātā uzņēmums, plānojot savu dizainparaugu stratēģiju, jau tagad saskaras ar daudziem nevienādi regulētiem režīmiem, kas pieteikuma iesniedzējiem piedāvā dažādas pieejamības, sarežģītības, paredzamības un ātruma pakāpes dizainparaugu aizsardzības iegūšanā, kas rada lielākas izmaksas un kavēšanos, dizainparaugu sistēmu (daļas) nepietiekamu izmantošanu un konkurences izkropļojumus.

Ņemot vērā, ka dizainparaugu reģistrācijas atzīšanas par spēkā neesošu procedūra līdz šim bijusi tikai tiesas prerogatīva, tāpēc **Latvijā būs nepieciešams ieviest jaunu administratīvu kārtību.**

Atbalstot Direktīvas priekšlikumu, tiks **paplašināta Rūpnieciskā īpašuma apelācijas padomes kompetence**, līdz ar to, lai turpmāk tā varētu izskatīt arī dizainparaugu reģistrācijas atzīšanas par spēkā neesošu strīdus, būs nepieciešami grozījumi ne tikai Dizainparaugu likumā un Rūpnieciskā īpašuma institūciju un procedūru likumā, bet arī Ministru kabineta noteikumos, kas regulē Apelācijas padomes darbību. Vairāk informācijas prezentācijā.

Turpmākie soļi:

- Aicinājums līdz 25.maijam iesūtīt potenciālos kandidātus Dizaina padomes vadītāja amatam, kā arī iesūtīt priekšlikumus /tematus nākamajai Dizaina padomes sanāksmei (līdz 25.maijam).
- Aicinājums Dizaina padomes locekļiem, īpaši jaunajiem ekspertiem pievienot savas prioritātes, un apņemšanās *google* dokumentā, ko katrs varētu veikt, lai īstenotu Dizaina stratēģiju.

<https://docs.google.com/spreadsheets/d/1YfZKJQmR7gyJwCVPiCRVnglITAdV2WTdJ0AkXjslTSY/edit#gid=1582457481>

Protokolēja

Dz. Purviņa

Latvijas Dizaina padomes priekšsēdētāja

E. Ozola